

BONDGENOTEN NA GEZINSHERENIGING

TIPS & TRICKS

WAT NA GEZINSHERENIGING?

Wanneer jongeren hun land van herkomst ontvluchten zonder hun ouders, dragen zij een groot verlies met zich mee. Ze staan er alleen voor en moeten op jonge leeftijd ingrijpende beslissingen nemen. Veel van hen verlangen vooral naar één ding: opnieuw samen zijn met hun gezin. Wanneer een gezinshereniging eindelijk wordt goedgekeurd, zorgt dat voor opluchting. Tegelijk start een nieuwe, vaak onderschatte fase. Op korte tijd komt er veel op de jongere af. Omdat zij de taal spreken en hun weg al kennen in België, nemen ze vaak een centrale rol op zich. De gezinsdynamiek verandert. De gezinsleden moeten terug leren samen leven na jaren gescheiden te zijn. Zo begeleidt de jongere zijn of haar ouders naar afspraken, zorgt voor inschrijvingen bij de gemeente, zoekt geschikte huisvesting en helpt broers en zussen hun plek te vinden op school. Dit gaat vaak ten koste van hun eigen schoolloopbaan en plannen.

Vandaag bestaat er nog weinig structurele ondersteuning voor gezinnen na gezinshereniging. Daarom startten Vluchtelingenwerk Vlaanderen en het Adviescentrum Migratie in Antwerpen in 2023 het pilootproject Bondgenoten na gezinshereniging. In dit project werden 24 gezinnen van ex-niet-begeleide minderjarigen onmiddellijk na aankomst begeleid. Met deze begeleiding wilden we de meerwaarde van een warm onthaal aantonen: een investering die loont voor gezinnen én voor de samenleving.

Nu het project afloopt, delen we graag de lessen die we leerden. Deze brochure richt zich tot hulpverleners en vrijwilligers en biedt praktische tips en een stappenplan om gezinnen die net herenigd zijn beter te ondersteunen. We hopen je te inspireren en houvast te bieden om gezinshereniging duurzaam en succesvol te laten verlopen.

STAPPENPLAN: WAT NA GEZINSHERENIGING

- **Stap 1:** Het gezin leren kennen en de gezinsleden voorbereiden op de gezinshereniging **6**
- **Stap 2:** huisvesting **9**
- **Stap 3:** Inschrijven bij de gemeente en aanvraag verblijfskaart.. **11**
- **Stap 4:** open een bankrekening **12**
- **Stap 5:** Sociale rechten openen **12**
- **Stap 6:** Inschrijven inburgeringstraject **15**
- **Stap 7:** Zoek scholen voor de kinderen **16**
- **Stap 8:** Vrije tijd **17**
- **Stap 9:** Mentaal welzijn **17**

STAP 1: HET GEZIN LEREN KENNEN EN DE GEZINSLEDEN VOORBEREIDEN OP DE GEZINSHERENIGING.

Als een jongere aan gezinshereniging begint, is het goed om hier met de jongere veel over te spreken. Wat verwacht die van de hereniging? Was er gedurende de fysieke scheiding nog contact met de ouders? Hoe ziet de jongere het zitten om terug samen te wonen? Etc. Het is belangrijk dat een jongere een vertrouwensband kan opbouwen. Bovendien is het ook goed om al eens kennis te maken met de gezinsleden als zij nog niet in België zijn. Met wie zullen ze in contact komen? Wat zijn de verwachtingen? Zijn die verwachtingen realistisch? Een eerste kennismaking kan al veel duidelijkheid scheppen. De medewerker van het ACM merkte een groot verschil wanneer er al contact was met de ouders voor zij in België aankomen.

“Soms weten ouders totaal niet wat zij kunnen verwachten van België. Ze zijn zich niet bewust dat ze ook veel in orde zullen moeten maken en kennen de hulpverleners niet. Een online gesprek voor aankomst kan de aankomst en landing al een stuk vergemakkelijken”.

Probeer ook te zoeken naar extra ondersteuning voor het gezin. Dit kan soms bij het CAW, Pin vzw of 1Gezin1Plan. Per regio en werking, verschilt het of hulpverleners de ondersteuning en casusregie van het volledige gezin op zich zullen nemen. Vraag het dus zeker na. Hiernaast is onderlinge taakverdeling en afstemming heel belangrijk.

Eens het gezin aankomt in België is het belangrijk om samen met de ouders het gezinsplan in te vullen. Stel de volgende vragen: Waar liggen de prioriteiten? Wie gaat wat doen?

LEVENSDOMEINEN	WAT WIL IK?	HOE BEREIK IK DIT?	WANNEER WIL IK DIT BEREIKT HEBBEN?	WIE KAN MIJ HIERIN ONDERSTEUNEN
INTEGRATIE EN INBURGERING	Bv. NL 1.1. Ieren.	Info opzoeken • waar kan ik mijn niveau laten testen? • waar kan ik deze lessen volgen? • Hoe schrijf ik me in?	Tegen de eerstvolgende opstart van module 1.1	• Agentschap Integratie & inburgering • Atlas (Antwerpen) • Amal (Gent)
WERK OF OPLEIDING	Bv. opleiding volgen.	Info opzoeken over het aanbod aan opleidingen.	Tegen volgend schooljaar wil ik de juiste keuze gemaakt hebben	• VDAB
FINANCIËEL OF SCHULDEN	Bv. inzicht en kennis verwerven om mijn eigen administratie te beheren.	Hulp vragen om mij hierbij te ondersteunen.	Een halfjaar de tijd. Na deze periode kan ik nog terecht bij anderen met vragen.	• Vrijwilliger
WONEN	Bv. een huis vinden met voldoende slaapkamers.	Ik raadpleeg een sociaal verhuurkantoor.	Een jaar	• OCMW • Vrijwilliger • ...
GEZONDHEID OF WELBEVINDEN	Bv. de stap zetten tot psychosociale hulpverlening.	Ik zoek op welke organisaties of personen psychosociale ondersteuning bieden of kunnen doorverwijzen naar de juiste organisatie en ik spreek hen aan.	Een jaar	• CAW • OCMW • Solentra • ...
ONDERWIJS OF KINDEROPVANG	Bv. opvangplaats vinden voor het jongste kind.	Nagaan waar kinderopvang in de omgeving is • waar zijn plaatsen vrij? • wat zijn de kosten? • ...	Tegen de start van de lessen of opleiding of werk.	• Kind & Gezin • Huis van het Kind • OCMW • ...
VRIJE TIJD	Bv. kinderen inschrijven in voetbalclub.	Contact opnemen met plaatselijke voetbalclub.	Afhankelijk van de beschikbare plaatsen in de voetbalclub.	• Vrijwilliger • Pin vzw • Tumult vzw • OCMW
OPVOEDING	Bv. ondersteuning vragen bij de opvoeding van de kinderen.	Nagaan welke organisaties opvoedingsondersteuning aanbieden.	Een week	• Domo vzw • Kind & Gezin • Huis van het Kind • ...
INFORMEEL NETWERK	Bv. ik wil mijn buren leren kennen.	Buren uitnodigen op de koffie.	Een maand	• Vrijwilliger

TIP; PROBEER TE COMMUNICEREN MET DE OUDERS

Eens het gezin aankomt, spreken de ouders vaak geen Nederlands. Het kan dus een makkelijke reflex zijn om de kinderen te blijven gebruiken als tolk, maar het is belangrijk om dit niet te doen. Praat met de ouders. Betrek hen bij de stappen zodat zij weten wat er gebeurt. Dit helpt om parentificatie tegen te gaan en maakt ook dat de ouders verantwoordelijkheid kunnen opnemen. Gebruik een tolk als dit nodig is en weet dat verschillende instanties toegang hebben tot sociaal tolken, ook ziekenhuizen. Vraag dus altijd om een tolk te voorzien als dit nodig is.

TIP; START RUSTIG

Wanneer een gezin aankomt in België, moeten zij plots kennismaken met veel verschillende hulpverleners en betrokkenen. Probeer rustig te starten met alleen de hulpverlening die cruciaal is. In het beste geval is er één vertrouwenspersoon die langs kan gaan bij het gezin en de regie van hulpverlening op zich neemt. Op deze manier kan het gezin rustig landen.

TIP; NEEM CONTACT OP MET HET OCMW

Als de jongere al een maatschappelijk assistent heeft bij het OCMW, is het goed om de assistent op de hoogte te brengen van de aankomst van het gezin. De gezinsleden zullen nog niet meteen als cliënt kunnen starten bij het OCMW. Ze kunnen wel al mee nadenken over materiële hulpverlening die mogelijk is vanaf aankomst en de jongere mee voorbereiden op de komst van het gezin.

TIP; ZOEK EEN HULPVERLENER VOOR DE JONGERE DIE AL LANGER IN BELGIË VERBLIJFT.

Als er nog geen vertrouwenspersoon is, kan het goed zijn om samen met de jongere te kijken voor een aanmelding bij een jeugdwelzijnsorganisatie.

Er zal namelijk veel op de jongere afkomen. Het kan dus erg waardevol zijn als zij iemand hebben die ze vertrouwen. Een vertrouwenspersoon kan je vinden via jongerenwerkingen van lokale besturen of het Jongeren Advies Centrum (JAC).

STAP 2: HUISVESTING.

Voor veel gezinnen is een geschikte huisvesting vinden de grootste zorg en vaak ook het moeilijkste vraagstuk. Zo probeerden we bij de start van het project de gezinnen te ondersteunen bij hun zoektocht naar een woning, maar door de krapte op de woningmarkt bleek dit al snel niet haalbaar. Toch kan je ondersteunen met volgende zaken:

- Schrijf het gezin in voor de wachtlijst van sociale huisvesting. De kans dat het gezin effectief een sociale woning zal kunnen huren is klein, maar het opent wel het recht op een huursubsidie en een installatiepremie. Deze kunnen financieel een groot voordeel zijn.
- Vraag de huurwaarborg van het Vlaams Woningfonds aan.

! **Let op:** als een jongere in een pleeggezin verbleef voor de gezinshereniging, is er geen recht op een installatiepremie of huursubsidie.

! **Let op:** samenwoonstplicht.

In het verleden waren gezinsleden verplicht om minimaal vijf jaar samen te wonen. Vandaag is de samenwoonstplicht veranderd. Wanneer de jongere

meerderjarig is geworden tijdens of kort na hun procedure internationale bescherming of verblijfprocedure wegens staatloosheid van ouder of kind, kijkt DVZ in veel situaties of er een aantoonbaar werkelijk gezinsleven is. Concreet betekent dit dat wanneer een jongere meerderjarig wordt, hij of zij niet meer moet samenwonen met de ouders, maar wel een band met hen moet behouden. Als zij niet meer samenwonen, moeten zij kunnen aantonen dat er een werkelijk gezinsleven is en ze regelmatig contact hebben. In de praktijk is dit echter moeilijk te bewijzen en is er altijd ruimte voor discussie. Houd hier rekening mee wanneer een jongere alleen gaat wonen. Als het werkelijk gezinsleven in vraag wordt gesteld, kan dit invloed hebben op het verblijfsrecht.

 Tip: Vraag gespecialiseerd juridisch advies over de concrete situatie om problemen te vermijden.

Meer informatie kan je vinden op www.vreemdelingenrecht.be en www.myria.be.

STAP 3: INSCHRIJVEN BIJ DE GEMEENTE EN AANVRAAG VERBLIJFSKAART.

Het is verplicht om binnen de acht dagen na aankomst een gezin in te schrijven bij de gemeente. Gezinsleden die toekomen in België zijn houder van een visum D. Hiermee kunnen ze legaal België binnenkomen, maar het is geen verblijfskaart. Voor een verblijfskaart van lang verblijf moet je een afspraak maken bij het gemeentehuis van de verblijfsplaats. Het duurt soms een tijd voor de gemeente of stad de aanvraag van een A-kaart heeft verwerkt. Daardoor kan de gemeente eventueel een tijdelijk verblijfsdocument (een bijlage 15) afgeven in afwachting. Dit document is maximaal 45 dagen geldig en krijgen gezinsleden in afwachting tot de A-kaart. De gemeente zal een woonstcontrole doen om te controleren of de gezinsleden effectief op het adres wonen.

 Let op: In sommige steden en gemeenten is er een grote administratieve achterstand. Dit maakt dat gezinsleden soms lang moeten wachten op hun verblijfsdocument. Hierdoor is het moeilijk om sociale rechten te openen (meer info in [stap 4](#)).

 Let op: Een A-kaart duidt op een tijdelijk en voorwaardelijk verblijfsrecht. Die moet elk jaar vernieuwd worden na controle van de verblijfsvoorwaarden door Dienst Vreemdelingenzaken. Wees je bewust van de geldende voorwaarden, termijnen en modaliteiten.

 Tip: zorg dat de namen op de bel staan van de woning van zodra er een woonst is gevonden. Dit maakt dat de woonstcontrole sneller positief is.

STAP 4: OPEN EEN BANKREKENING.

Vanaf dat de ouders een A-kaart hebben is het mogelijk om een bankrekening te openen. Het is belangrijk om dit snel te doen, zodat een eventueel leefloon of kinderbijslag gestort kan worden.

STAP 5: SOCIALE RECHTEN OPENEN.

Van zodra er een bijlage 15 met rijksregister is, kan het gezin terecht bij het OCMW. Vaak is de jongere al cliënt bij het OCMW en kan het gezin aan het dossier van de jongeren gekoppeld worden. Zorg ervoor dat de ouders dossierhouder worden. Zo krijgen zij alle correspondentie, in plaats van de jongere.

In sommige steden en gemeenten is er een grote administratieve achterstand, met als gevolg dat gezinsleden lang niet beschikken over bijlage 15 met rijksregisternummer. Daardoor is het niet mogelijk om een dossier te openen bij het OCMW. Dit kan voor financieel lastige situaties zorgen. Als dit het geval is, kan je aan de maatschappelijke assistent vragen welke materiële hulp wel kan. Denk bijvoorbeeld aan een voedselpakket. Een OCMW kan deze hulp weigeren. In dat geval kan je zoeken naar (vrijwilligers)organisaties die het gezin kunnen bijstaan.

TIP: VRAAG NAAR GUNSTMAATREGELEN

Als er vertraging op de bijlage 15 is, kan het zijn dat een OCMW toch gunstmaatregelen geeft. Zo bestaan er gunstmaatregelen waar een leefloon van de jongere wordt verhoogd van alleenstaande naar gezinslast als er minderjarige kinderen in het gezin zijn. Andere OCMW's maken soms gebruik van bis-nummers zodat er toch een dossier geopend kan worden. Zo'n maatregelen zijn een gunst en blijven een autonome beslissing van sociale centra en zijn dus niet af te dwingen.

TIP: LAAT DE VOORBEREIDING VAN HET DOSSIER AL STARTEN

Het is mogelijk om al voor te bereiden op het sociaal onderzoek ook al is er nog geen bijlage met rijksregisternummer. Met een visum D kan je alle nodige informatie verzamelen, zodat het sociaal onderzoek snel kan starten eens de bijlage 15 er is. In sommige gevallen zal het OCMW zelfs al een woonstcontrole doen.

TIP: INFOSESSIE VOOR NIEUWE CLIËNTEN.

Nieuwe cliënten bij het OCMW krijgen een infosessie. In deze sessie krijgen zij uitleg over hun rechten en plichten, vaak in de moedertaal. Ouders worden vaak gekoppeld aan het dossier van de jongere die al in België verblijft. Hierdoor zullen zij deze sessie niet moeten volgen. Toch kan goed zijn om te vragen of de ouders de sessie kunnen volgen. Zo zijn zij op de hoogte.

TIP: ZORG VOOR EEN TOLK

Vraag het OCMW tijdens afspraken of er mogelijkheid is om een sociaal tolk te voorzien. Zeker wanneer ouders het Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie (GPMI) moeten ondertekenen. Het is belangrijk dat de ouders goed weten wat erin staat aangezien het ontvangen van een leefloon vaak voorwaardelijk is en gelinkt wordt aan het integratietraject.

VRAAG EEN GROEIPAKKET AAN

Je kan een groeipakket aanvragen bij verschillende uitbetalers. Een overzicht kan je vinden op www.groeipakket.be. Sommige instanties zullen gelegaliseerde geboorteaktes vragen, maar dit is geen wettelijke verplichting. Als het moeilijk is om een gelegaliseerde geboorteakte te bekomen, zoek je best naar een instantie die dit niet vraagt, zoals bijvoorbeeld Fons.

INSCHRIJVEN BIJ DE MUTUALITEIT

Schrijf de gezinsleden in bij een mutualiteit. Ook hiervoor is een bijlage 15 met rijksregister nodig. Zolang die er niet is, hebben de gezinsleden enkel recht op dringende medische hulp. Verzekering bij de mutualiteit wordt wel met terugwerkende kracht in het kwartaal verrekend. Soms kan een OCMW eenmalige financiële steun toekennen voor medische kosten en dit achteraf verrekenen (als gunst). Dit houdt echter risico in voor het OCMW en is een autonome beslissing waardoor het niet vaak voorkomt.

STAP 6: INSCHRIJVEN INBURGERINGSTRAJECT.

Schrijf de ouders in voor een inburgeringstraject. Zo'n traject bestaat uit:

- Nederlandse lessen
- Maatschappelijke Oriëntatie
- werk zoeken
- een participatie- en netwerktraject

De ouders zullen hierbij ook een trajectbegeleider krijgen die hen zal ondersteunen bij het inburgeringstraject. Voor het traject naar werk, is het ook belangrijk om de ouders in te schrijven als werkzoekende bij de VDAB. Voor meer informatie over het inburgeringstraject kan je terecht op <https://integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/inburgering>.

! **Let op:** De toegang tot het inburgeringstraject is pas toegankelijk zodra er een rijksregisternummer is, dus de facto is minstens een bijlage 15 met rijksregisternummer nodig.

STAP 7: ZOEK SCHOLEN VOOR DE KINDEREN.

Als er minderjarige broers en zussen meereizen naar België, hebben zij nog een school nodig. In sommige steden zal het Agentschap Integratie en Inburgering, of de lokale tegenhanger zoals Atlas of Amal hierbij helpen. Probeer dus te zoeken naar organisaties die hierbij kunnen helpen. Zeker voor grote gezinnen kan dit soms een hele opgave zijn.

Voor een inschrijving op school is er geen A-kaart of bijlage 15 nodig. Dit kan dus al snel gebeuren.

TIP: ZOEK DAGBESTEDING

Als er wachtlijsten zijn voor OKAN, kan het zijn dat kinderen nog niet naar school kunnen. Het is dan goed om te kijken of er dagbesteding mogelijk is. Sommige lokale besturen organiseren een wachtaanbod, een andere optie is om te zoeken naar jeugdorganisaties die een aanbod overdag hebben.

STAP 8: VRIJE TIJD.

Van zodra de basisbehoeften zijn vervuld, kan het voor veel gezinnen positief zijn om een vrijetijdsbesteding te zoeken. Het is wel belangrijk dat de gezinsleden hier zelf achterstaan.

Er zijn veel organisaties die hierbij kunnen helpen. Zo zijn er bijvoorbeeld specifieke vrouwenwerkingen of jongerenwerkingen. Een overzicht is vaak te vinden op de site van het lokaal bestuur.

STAP 9: MENTAAL WELZIJN.

Een gezinshereniging brengt vaak veel stress met zich mee. Zowel voor de ouders, de minderjarige broers en zussen als voor de jongeren. Probeer met de gezinsleden in gesprek te blijven gaan. Werk, waar mogelijk, op het tempo van het gezin. Het kan ook zijn dat sommige gezinnen meer nood hebben aan mentale hulpverlening. Voor deze gezinnen kan een Mindspring aanbod nuttig zijn.

KORTE CHECKLIST

- Huisvesting
- Huursubsidie, huurpremie, Vlaams woning fonds huurwaarborg
- Inschrijving gemeente
- Bankkaart
- Sociale rechten
- Leefloon / materiële hulp
- Groeipakket
- Mutualiteit
- Inburgeringstraject
- Scholen voor kinderen / dagbesteding
- Vrije tijd
- Mentaal welzijn

COLOFON

Redactie: Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Verantwoordelijke uitgever: Tine Claus

Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw, Kruidtuinstraat 75, 1210 Brussel

